

Elena Ferrante

Het verhaal
van het verloren kind

DE NAPOLITAANSE ROMANS 4

Volwassenheid – Ouderdom

band 1

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Van oktober 1976 totdat ik in 1979 weer in Napels ging wonen, vermeed ik regelmatig contact met Lila¹. Maar dat was niet gemakkelijk. Ze probeerde zich bijna onmiddellijk weer in mijn leven te dringen en ik negeerde haar, duldde haar, onderging haar. Ook al gedroeg ze zich alsof ze niets anders wilde dan mij op een moeilijk moment bijstaan, toch kon ik de minachting waarmee ze me had behandeld niet vergeten.

Nu denk ik dat ik snel gekalmeerd zou zijn als alleen dat schelden me had gekwetst – ‘Stomme trut,’ had ze door de telefoon gezegd toen ik haar van Nino vertelde, en nooit, maar dan ook nooit eerder had ze op die manier tegen me gesproken. Maar in feite woog haar opmerking over Dede en Elsa veel zwaarder dan die belediging. ‘Denk aan het verdriet dat je je kinderen aandoet,’ had ze vermanend gezegd, en in eerste instantie had ik daar geen aandacht aan geschonken. Maar in de loop van de tijd gingen die woorden steeds zwaarder wegen, ik dacht er vaak aan. Lila had nooit de geringste belangstelling voor Dede en Elsa ge-

1 Zie voor de lijst van personages deel 2, blz. 400 e.v.

toond, en het was bijna zeker dat ze zich hun namen zelfs niet eens herinnerde. De keren dat ik aan de telefoon iets zei over een slimme opmerking van een van hen, had ze me afgekapt en was over iets anders begonnen. En toen ze de kinderen bij Marcello Solara thuis voor het eerst zag, had ze zich tot een verstrooide blik en een paar algemene zinnen beperkt. Ze had niet eens een beetje aandacht gehad voor hoe goed ze gekleed waren, hoe mooi hun haar zat en hoe correct ze zich allebei uitdrukten, ook al waren ze nog klein. En toch had ik hen gemaakt, had ik hen opgevoed, waren ze deel van mij, haar oude vriendin: ze had mijn moedertrots ruimte moeten geven, ik zeg niet uit genegenheid, maar toch minstens uit vriendelijkheid. Maar ze was zelfs niet een beetje goedmoedig ironisch geweest, ze had zich onverschillig getoond en verder niets. Pas nu had ze zich de meisjes herinnerd – vast en zeker uit jaloezie, omdat ik Nino had genomen – en ze had willen onderstrepen dat ik een zeer slechte moeder was, die, om zelf maar gelukkig te kunnen zijn, hun verdriet aandeed. Ik hoefde er maar aan te denken of ik werd nerveus. Had Lila zich soms om Gennaro bekommerd toen ze wegging bij Stefano, toen ze haar kind van-

wege haar werk in de fabriek bij de buurvrouw achterliet, toen ze hem naar mij had gestuurd, bijna alsof ze zich van hem wilde ontdoen? O ja, ik was schuldig, maar zonder twijfel toch ook meer moeder dan zij.

2

Zo denken werd in die jaren een gewoonte van me. Het was alsof Lila, die eigenlijk alleen die ene valse zin over Dede en Elsa had uitgesproken, de pleitbezorgster was geworden van de behoeften die zij als dochters hadden, en ik me, telkens als ik hen verwaarloosde om me aan mezelf te wijden, verplicht voelde haar te laten zien dat ze ongelijk had. Maar dat was alleen maar een door mijn wrevel ingegeven stem; wat ze werkelijk over mijn gedrag als moeder dacht, weet ik niet. Zij is de enige die dat kan vertellen, als het haar inderdaad is gelukt deze eindeloos lange woordenketen binnen te sluipen om mijn tekst te veranderen, om daar doelbewust ontbrekende schakels aan toe te voegen, andere ongemerkt van los te haken, om meer over mij te vertellen dan ik wil, meer dan ik zelf in staat ben te vertellen. Ik hoop op zo'n binnendringen, ik hoop het sinds ik onze

geschiedenis begon op te schrijven, maar ik moet het einde bereiken om al deze bladzijden aan een controle te kunnen onderwerpen. Als ik dat nu zou proberen, zou ik zeker vastlopen. Ik schrijf al te lang en ben moe, het is steeds moeilijker om in de chaos van de jaren, van grote en kleine gebeurtenissen, van stemmingen, de draad van het verhaal strak te houden. En daarom ben ik óf geneigd de feiten uit mijn persoonlijke leven te laten rusten en meteen weer over Lila en alle complicaties die dat met zich meebrengt te beginnen, óf ik laat me, en dat is erger, alleen maar door de gebeurtenissen van mijn eigen leven meeslepen omdat die gemakkelijker te beschrijven zijn. Maar die splitsing moet ik vermijden. Ik moet niet de eerste weg bewandelen, die me, als ik mezelf opzij zou zetten, uiteindelijk steeds minder sporen van Lila zou laten vinden, aangezien nu juist de aard van onze relatie maakt dat ik alleen via mijzelf tot haar kan komen. Maar anderzijds kan ik ook de tweede weg niet nemen. Want als ik steeds gedetailleerder over mijn eigen ervaringen zou vertellen, zou zij dat zeker toejuichen. ‘Kom,’ zou ze zeggen, ‘laat ons eens horen welke wending jouw leven heeft genomen, wie interesseert zich nu voor het mijne,

geef toe dat het zelfs jou niet interesseert.’ En ze zou besluiten met: ‘Ik ben een doorhaling op een kladje, totaal ongeschikt voor een boek van jou, vergeet me, Lenù, wie vertelt er nu een doorhaling?’

Dus wat te doen? Haar opnieuw gelijk geven? Accepteren dat volwassen zijn betekent: ophouden met je te vertonen, leren je te verbergen, tot verdwijns toe? Toegeven dat ik naarmate de jaren verstrijken steeds minder van Lila weet?

Vanochtend bedwing ik mijn vermoeidheid en ga weer aan mijn bureau zitten. Nu ik het pijnlijkste punt van onze geschiedenis nader, wil ik proberen op papier het evenwicht tussen haar en mij te vinden dat ik in het echte leven niet eens tussen mij en mezelf heb weten te vinden.

3

Van de dagen in Montpellier herinner ik me alles, behalve de stad, het is alsof ik daar nooit ben geweest. Afgezien van het hotel en de monumentale aula waar het wetenschappelijke congres werd gehouden waar Nino aan deelnam, zie ik nu alleen een winderige herfst en een op witte wolken rustende blauwe hemel.

En toch is die plaatsnaam, Montpellier, mij om vele redenen bijgebleven als symbool van een vlucht. Ik was al eens buiten Italië geweest, met Franco, en ik had me opgetogen gevoeld over mijn eigen durf. Maar toen was het of de wijk, Napels, mijn wereld was en altijd zou blijven, terwijl de rest beschouwd moest worden als een kort uitstapje naar een uitzonderlijke omgeving waarin ik mezelf kon zien zoals ik in feite nooit zou zijn. Maar Montpellier, dat toch lang niet zo opwindend was als Parijs, gaf me het gevoel dat mijn grenzen waren weggevallen en dat ik me aan het verruimen was. Het simpele feit dat ik me op die plek bevond, vormde in mijn ogen het bewijs dat de wijk, Napels, Pisa, Florence, Milaan, Italië zelf, slechts minuscule scherven van de wereld waren en dat ik er goed aan deed me daar niet langer tevreden mee te stellen. In Montpellier merkte ik hoe beperkt mijn blik was, en de taal waarin ik me uitdrukte en waarin ik had geschreven. In Montpellier meende ik duidelijk te zien hoe beperkt je leven kon zijn als je op je tweeëndertigste echtgenote en moeder bent. En in die dagen vol liefde voelde ik me voor het eerst bevrijd van alle ketenen waaraan ik in de loop der jaren vastgeklonken was geraakt: de ketenen

die ik aan mijn oorsprong te danken had, die mijn studiesuccessen hadden meegebracht en de ketenen die het gevolg waren van de keuzes die ik in mijn leven had gemaakt, die van het huwelijk in de eerste plaats. Daar begreep ik ook de redenen van de voldoening die ik in het verleden had gevoeld toen ik mijn eerste boek in andere talen vertaald had gezien, en tegelijkertijd de redenen van de ontevredenheid omdat ik maar weinig lezers buiten Italië had gevonden. Het was prachtig om grenzen te overschrijden, je onder te dompelen in andere culturen, de voorlopigheid te ontdekken van wat je voor definitief had aangezien. Had ik het feit dat Lila Napels nooit uit was geweest, sterker nog, dat zelfs San Giovanni a Teduccio haar angstig had gemaakt, in het verleden een twijfelachtige keuze van haar gevonden, die zij doorgaans echter wel tot voordeel wist om te buigen, nu leek dat me domweg een teken van geestelijke bekrompenheid. Ik reageerde zoals je op iemand reageert die jou beledigt, met dezelfde bewoordingen waardoor jij al gekwetst was. *Jij zou je in mij hebben vergist? Nee, mijn liefje, ik heb me vergist, ik heb me in jou vergist: je zult je hele leven blijven kijken naar de vrachtwagens die over de grote weg langsrijden.*

De dagen vlogen voorbij. De organisatoren van het congres hadden al lang tevoren een eenpersoonskamer voor Nino gereserveerd en omdat ik te laat had besloten om hem te vergezellen, was het niet mogelijk geweest die om te ruilen voor een tweepersoonskamer. We hadden dus aparte kamers, maar elke avond douchte ik, maakte me klaar voor de nacht en liep daarna een beetje gespannen naar hem toe. We sliepen met de armen strak om elkaar heen geslagen, alsof we bang waren dat een vijandige kracht ons in onze slaap uit elkaar zou halen. 's Ochtends lieten we ons het ontbijt op bed brengen, we genoten van die luxe die ik alleen uit films kende, we lachten veel, waren gelukkig. Overdag ging ik met hem mee naar de grote zaal waar het congres werd gehouden en hoewel de sprekers hun ellenlange bijdragen op verveelde toon voorlazen, vond ik het heerlijk om daar samen met Nino te zijn; ik zat naast hem, maar zonder hem te storen. Hij volgde de voordrachten heel aandachtig, maakte aantekeningen en fluisterde me af en toe ironische commentaren en lieve woordjes in het oor. Bij de lunch en bij het diner mengden we ons onder wetenschappers uit de halve wereld, vreemde namen, vreemde talen. De meest

vermaarde deelnemers hadden natuurlijk een eigen tafel, wij zaten aan een grote tafel met jongere onderzoekers. Het viel me op hoe gemakkelijk Nino zich bewoog, zowel tijdens de werkbijeenkomsten als in het restaurant. Wat een verschil met de student van vroeger, of de jongeman die mij bijna tien jaar eerder in die Milanese boekhandel had verdedigd. Hij had zijn polemische toon laten varen, stapte tactvol over de universitaire barrières heen, legde met ernstig en tegelijk innemend gezicht contacten. Converseerde nu eens op een briljante manier in het Engels (uitstekend), dan weer in het Frans (goed) en spreidde daarbij zijn oude liefde voor getallen en efficiëntie tentoon. Ik voelde me heel trots omdat men hem zo graag mocht. Binnen enkele uren vond iedereen hem sympathiek, trokken ze van alle kanten aan hem.

Er was slechts één moment waarop hij ineens veranderde, dat was op de avond voor hij op het congres moest spreken. Hij werd afstandelijk en lomp, leek op van de zenuwen. Hij begon de tekst die hij had voorbereid af te kraken, zei herhaaldelijk dat schrijven voor hem niet zo gemakkelijk was als voor mij, werd kwaad omdat hij geen tijd had gehad om goed aan zijn